

Regina Klukowska

Uniwersytet w Białymstoku, Filia w Wilnie

Sektor MŚP w rozwoju regionów Litwy

Rozwój współczesnych przedsiębiorstw w dużej mierze zależy od umiejętności konkurowania. Innowacyjność jest nieraz koniecznym warunkiem tego, by przedsiębiorstwo mogło w ogóle funkcjonować na rynku. Celem niniejszego opracowania jest analiza wpływu małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) na rozwój okręgów Litwy. Opisane zostały wyniki badań, reprezentujące stan MŚP w okręgach Litwy w okresie 2002–2010, na podstawie danych Departamentu Statystyki Litwy. Opracowanie wzbogacono o dane statystyczne i graficzną interpretację poszczególnych grup danych. Najwięcej uwagi poświęcono opisaniu innowacyjności przedsiębiorstw i relacji z tworzonym produktem krajowym brutto przez MŚP w okręgach.

Small and medium-sized enterprises in the development of the Lithuanian regions

Development of modern enterprises largely depends on the skills to compete on the market. Innovation is often a necessary condition so that the company could function at all on the market. The purpose of this study is to analyse the impact of small and medium-sized enterprises (SMEs) on the development of the districts of Lithuania. The article discusses the research results that represent the situation of smes in the districts of Lithuania in the period 2002–2010, on the basis of the data of the Department of Statistics of Lithuania. The article includes with statistics and graphical interpretation of individual groups of data. Most attention has been devoted to the discussion of the innovation of enterprises and the relationship with the created gross domestic product by SMEs in the districts.

Keywords: small and medium-sized enterprises, innovation, districts, spatial analysis, entrepreneurship

Wprowadzenie

Współczesna gospodarka jest często określana mianem „gospodarki opartej na wiedzy”. Podstawę do nowego typu gospodarki stworzyła globalizacja wiedzy i technologii. Gospodarka oparta na wiedzy, według definicji OECD, oparta jest na tworzeniu (czyli produkcji), przekazywaniu (dystrybucji) i praktycznym wykorzystywaniu informacji i wiedzy. A więc podstawę rozwoju gospodarczego tworzą trzy etapy: produkcja, dystrybucja i wdrożenie. W tym procesie wiedza jest określonym produktem, który napędza rozwój. Bardzo ważną rolę w rozwoju

gospodarczym odgrywa również sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). W wielu publikacjach naukowych podkreśla się, że małe i średnie przedsiębiorstwa nie tylko kształtują fundamentalne zjawiska dotyczące konkurencyjności i przedsiębiorczości regionu, ale i określają tempo i główne kierunki rozwoju gospodarczego. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw sprzyja powstawaniu nowych miejsc pracy, stwarza okazję dla nowych nurtów innowacyjności, wreszcie pozwala wyzwalać kreatywność menedżerską, która sprzyja absorpcji nowych rozwiązań technicznych i organizacyjnych, a także wyznacza nowe kierunki innowacji, mające istotny wpływ na rozwój gospodarki regionalnej [Strużycki, 2008, s. 65].

Głównym celem artykułu jest przeanalizowanie barier rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw w przekroju regionalnym Litwy i wskazanie znaczenia innowacyjności dla MŚP Litwy. Małe i średnie przedsiębiorstwa są najliczniejszą grupą nie tylko na Litwie, ale i w Unii Europejskiej. Są często nazywane „filarem” rozwoju gospodarczego krajów członkowskich UE. Z ostatnich danych statystycznych wynika, że stanowią 99% wszystkich przedsiębiorstw UE, a jest w nich zatrudnionych 2/3 ogółu. Obecna polityka UE w zakresie MŚP w dużej mierze wchodzi w zakres strategii lizbońskiej, której celem jest uczynienie z UE najbardziej konkurencyjnej, dynamicznej i opartej na wiedzy gospodarki na świecie [Budzyńska, 2002].

Należy zauważyć, że nie istnieje ogólnie stosowana jednoznaczna definicja zagadnienia – przedsiębiorstwo. „Wielkość” przedsiębiorstwa jest kategorią ilościową. W literaturze przedmiotu wyróżnia się kryteria ilościowe i jakościowe podziału przedsiębiorstwa. W Unii Europejskiej, jak i na Litwie przy definiowaniu małych i średnich przedsiębiorstw uwzględnia się dodatkowe kryteria – wielkość obrotów, sumę bilansową. Jednak zatrudnienie jest najbardziej wykorzystywanym kryterium w różnych raportach OECD, Eurostacie oraz przez Departament Statystyki Litwy. Dzieje się tak z powodu, że zatrudnienie jest najbardziej uchwytym i najłatwiej mierzalnym kryterium.

W niniejszym artykule przyjęto następującą klasyfikację rozmiarów przedsiębiorstw, opartą na liczbie zatrudnionych:

- przedsiębiorstwa duże, zatrudniające powyżej 249 osób;
- przedsiębiorstwa średnie, zatrudniające od 50 do 249 osób;
- przedsiębiorstwa małe, zatrudniające od 10 do 49 osób;
- przedsiębiorstwa mikro, zatrudniające poniżej 10 osób.

1. Rola sektora MŚP w rozwoju regionu

Opisując znaczenie sektora MŚP w rozwoju regionu, należy zwrócić uwagę na funkcje, jakie spełnia ten sektor w procesach gospodarczych i społecznych.

MŚP są aktualnie postrzegane jako niezwykle istotny element w procesie kreowania rozwoju gospodarczego, zwiększania konkurencyjności przemysłu i tworzenia nowych miejsc pracy. Po pierwsze, to elastyczność małych i średnich przedsiębiorstw pozwala na szybkie i efektywne dostosowanie się do zmieniającego się otoczenia i reagowanie na pojawiające się zagrożenia. Ten cel jest realizowany przez tworzenie nowych miejsc pracy, kreowanie przedsiębiorczych postaw, wskazywanie szans i możliwości samozatrudnienia. Do naturalnej funkcji małych i średnich przedsiębiorstw można zaliczyć pozytywny wpływ na środowisko naturalne. Działalność tego sektora ma mniej szkodliwy wpływ na ekologię, w przeciwieństwie do dużych fabryk przemysłowych.

Oprócz funkcji społecznych sektor małych i średnich przedsiębiorstw spełnia również funkcje gospodarcze. Do najważniejszych z nich można zaliczyć [Drab-Kurowska i Sokół, 2010, s. 24]:

- ścisły związek między rentownością przedsiębiorstwa a dochodem właściciela;
- możliwość szybkiego podejmowania decyzji dzięki małym rozmiarom (szybszy przepływ informacji, częstsze kontakty pomiędzy pracownikami i właścicielem, brak rozbudowanej biurokracji);
- łatwość wchodzenia w różne związki kooperacyjne i integracyjne w celu osiągnięcia korzystnych rezultatów skali i okresu działania;
- dużą elastyczność w dostosowywaniu do potrzeb rynku;
- niską kapitałochłonność (powstawanie małego przedsiębiorstwa wymaga mniejszych środków innowacyjnych niż budowa dużego przedsiębiorstwa, czego efektem jest krótszy okres tworzenia przedsiębiorstwa);
- możliwość powstawania dużej liczby przedsiębiorstw, co jest niezbędne dla istnienia silnej konkurencji;
- wprowadzenie nowych technologii, produktów i usług (małe przedsiębiorstwa są źródłem różnorodnych innowacji, które przyczyniają się do umocnienia pozycji danego przedsiębiorstwa na rynku);
- wysoką efektywność działania.

Oceniając gospodarcze znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw, nie można pominąć pojęcia „rozwój regionalny”. W literaturze przedmiotu pojawia się wiele definicji, natomiast w tym artykule wykorzystamy definicję M. Strużyckiego. Rozwój regionalny według M. Strużyckiego to proces ujmujący wszelkie zachodzące pozytywne i negatywne zmiany w regionie [Strużycki, 2008]. Główną cechą rozwoju regionalnego jest wzrost gospodarczy regionu. To wpływa na zwiększenie ilości oraz poprawę jakości produkowanych dóbr i usług, czego skutkiem jest polepszenie poziomu i jakości życia społeczeństwa regionu. Trwały wzrost regionu jest możliwy dzięki rozwojowi przedsiębiorczości. Znaczenie przedsiębiorczości przejawia się w [Strużycki, 2008, s. 107]:

- oddziaływaniu bezpośrednim:

- przyrost miejsc pracy;
- baza podatkowa – wpływ podatków do budżetu lokalnego;
- inwestycje zaspokajające lokalne potrzeby;
- oddziaływaniu pośrednim:
 - gospodarka regionu jako fundament społeczeństwa – tworzenie więzi społecznych;
 - przedsiębiorstwa jako nośnik postępu – inicjator, sponsor badań, rozwoju przydatnych technologii;
- wywołaniu efektu mnożnikowego – generowanie innych korzystnych zdarzeń, zwiększanie skuteczności uprawianych dziedzin:
 - inwestycje lokalnych przedsiębiorstw wykorzystujące zasoby regionu (ludzie, surowce);
 - przyciąganie inwestycji, programów, dotacji, które poszukują miejsc dynamicznego rozwoju;
 - inwestycje angażujące kapitał publiczny i prywatny;
- zmianie postaw jednostek ludzkich – samodzielne rozwiązywanie problemów, podejmowanie ryzyka, aktywności, innowacyjności.

Istnieje ścisła zależność między sektorem przedsiębiorstw a rozwojem regionalnym. Szczególne miejsce w tym procesie zajmują małe i średnie przedsiębiorstwa. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw stanowi część ogólnej infrastruktury społeczno-gospodarczej każdego państwa i regionu. Poziom rozwoju regionalnego jest uwarunkowany intensywnością procesów zachodzących w przedsiębiorstwach. Z podanych wyżej informacji można wywnioskować, że pomiędzy rozwojem regionalnym a sektorem MŚP istnieje zależność obustronna, czyli sprzężenie zwrotne. Czy tak jest, zbadamy, analizując dane statystyczne w poniższych rozdziałach.

2. Stan sektora MŚP na Litwie

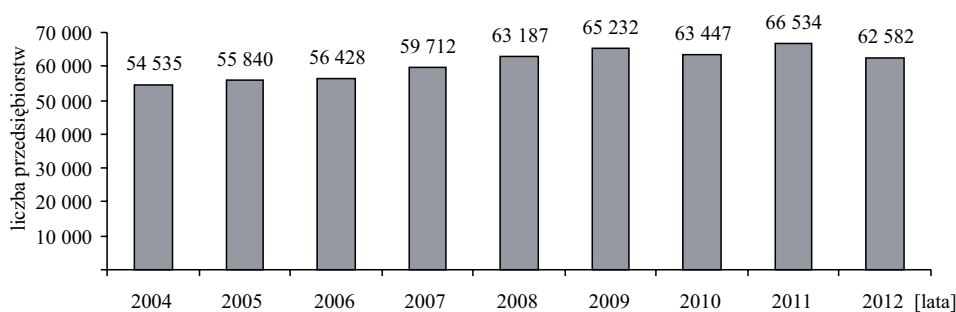
Jak już było zaznaczone, sektor MŚP dominuje w gospodarce litewskiej. W 2010 roku małe i średnie przedsiębiorstwa stanowiły 98,15% ogółu przedsiębiorstw Litwy. Departament Statystyki Litwy używa ilościowego kryterium do klasyfikacji przedsiębiorstw, które obejmuje poziom zatrudnienia i wartość obrotu rocznego (lub wartość sumy bilansowej). Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej została przyjęta dopiero 22 października 2002 roku. Rząd Litwy uchwalił kryteria klasyfikacji przedsiębiorstw, należących do sektora MŚP. Powyższa klasyfikacja jest zgodna z wymogami Komisji Europejskiej i obowiązuje na Litwie od 1 stycznia 2003 roku (tabela 1).

Tabela 1. Kryteria podziału małych i średnich przedsiębiorstw na Litwie

	Liczba pracowników	Wartość obrotów rocznych/suma bilansowa
Średnie	Mniej niż 250	Wartość obrotów rocznych nie przekracza 138 mln Lt lub suma bilansowa nie jest większa niż 93 mln Lt
Małe	Mniej niż 50	Wartość obrotów rocznych nie przekracza 24 mln Lt lub suma bilansowa nie jest większa niż 17 mln Lt
Mikro	Mniej niż 10	Wartość obrotów rocznych nie przekracza 7 mln Lt lub suma bilansowa nie jest większa niż 5 mln Lt

Źródło: Misiunas, 2008.

Na początku 2004 roku na Litwie działalność gospodarczą prowadziło 54 535 małych i średnich przedsiębiorstw, a na początku 2012 roku liczba tych przedsiębiorstw zwiększyła się do 62 582, tj. o 12,86% w porównaniu do 2004 roku (wykres 1).

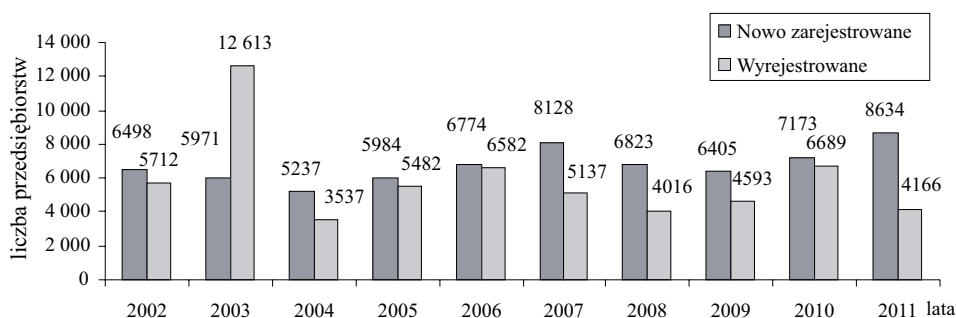
Wykres 1. Liczba MŚP w okresie 2004–2012 (stan na 1 stycznia każdego roku)

Źródło: Departament Statystyki Litwy [24.10.2012].

Z każdym rokiem liczba małych i średnich przedsiębiorstw miała tendencję wzrostową w porównaniu do 2004 roku. Największy wzrost był w 2009 roku (o 19,61%) i w 2011 roku (o 22%). Natomiast na przełomie 2009/2010 roku liczba MŚP znacznie spadła (o 2,74% w porównaniu do 2009 roku).

W latach 2002–2012 liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw MŚP wahała się w granicach 5–8 tys. Jednak bardzo zmieniała się liczba wyrejestrowanych przedsiębiorstw (wykres 2). Najbardziej było to widoczne na przełomie lat 2003/2004.

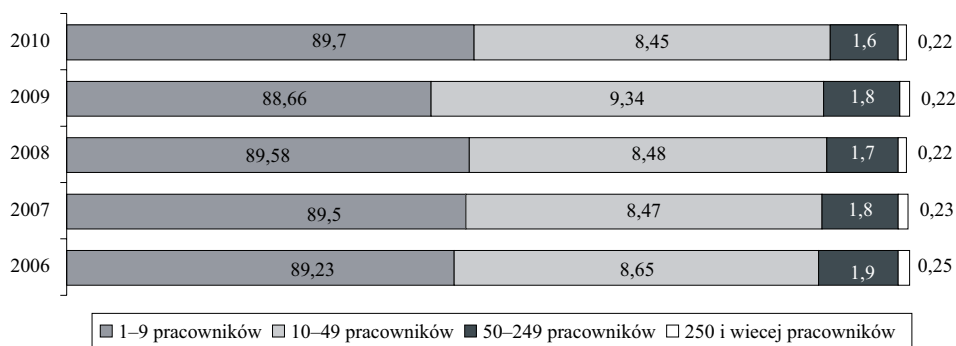
Przyczynami tych wahań było obowiązkowe wyrejestrowanie firm, które nie prowadziły działalności gospodarczej. Również pozwolono prowadzić indywidualną działalność gospodarczą bez obowiązku rejestrowania przedsiębiorstwa. Dlatego w badanym okresie liczba wyrejestrowanych indywidualnych przedsiębiorstw co roku była wyższa od nowo zarejestrowanych.

Wykres 2. Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych MŚP w okresie 2002–2011

Źródło: Departament Statystyki Litwy [26.10.2012].

Największą grupę przedsiębiorstw według liczby zatrudnionych tworzą przedsiębiorstwa mikro (do 10 pracowników). W 2010 roku w porównaniu do 2006 roku liczba przedsiębiorstw mikro wzrosła o 0,47 p.p. (punktów procentowych). A zatem odpowiednio zmniejszyła się liczba małych i średnich przedsiębiorstw. Największy spadek miał miejsce w 2010 roku, gdy liczba małych przedsiębiorstw spadła o 0,89 p.p., a średnich o 0,2 p.p. (wykres 3).

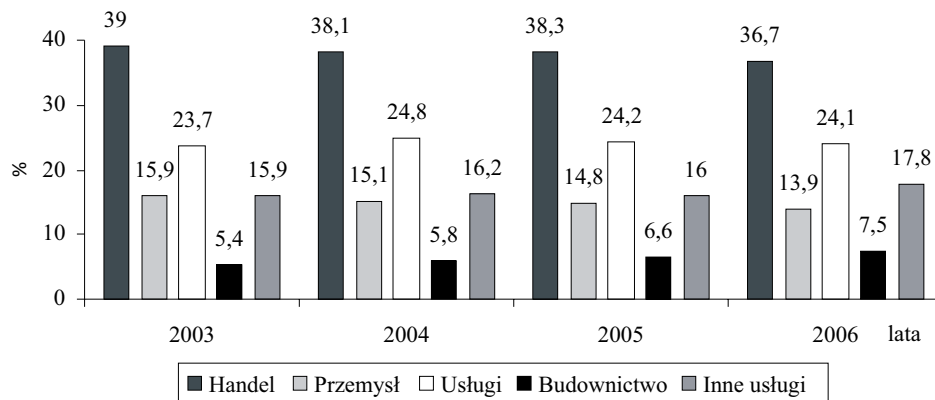
Wykres 3. Struktura przedsiębiorstw wg liczby pracowników w latach 2006–2010 (w %)

Źródło: Departament Statystyki Litwy [19.10.2012].

Ze względu na brak dokładnych danych statystycznych w pewnych latach zostanie przeanalizowana struktura branżowa MŚP w latach 2003–2006. Można więc zauważyć szybki wzrost przedsiębiorstw w sektorze budownictwa, a w sektorach przemysłu i handlu nieznaczny spadek. Bardziej szczegółowe dane są zaprezentowane na wykresie poniżej (wykres 4). Przyczyną lekkiej tendencji spadkowej MŚP w sektorze handlu hurtowego i detalicznego było wejście na rynek dużych podmiotów handlowych – supermarketów. W 2010 roku małe i średnie przedsiębiorstwa dominowały w następujących sekcjach (w porównaniu do 2009 roku):

- naukowa i techniczna działalność (o 12,39%);
- oświata (o 28,7%);
- handel i naprawa środków transportu (o 1,45%);

Jednak spadek został zanotowany w takich sekcjach, jak obsługa nieruchomości (o 11,86%), przetwórstwo przemysłowe (o 2,85%), transport i magazynowanie (o 3,67%).

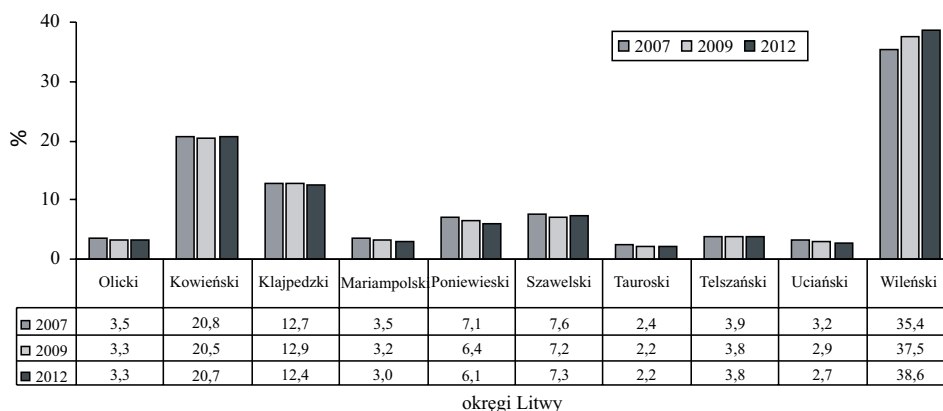
Wykres 4. Odsetek działających MŚP wg struktury branżowej w okresie 2003–2006 (% od ogółu przedsiębiorstw w danej branży)

Źródło: Departamentu Statystyki Litwy [15.10.2012].

Z powyższych danych wynika, że małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią oś gospodarki litewskiej. To przede wszystkim one przyczyniają się do wzrostu gospodarczego i konkurencyjności państwa. Jednak rozwój MŚP w regionach Litwy jest bardzo zróżnicowany. Obecnie większość małych i średnich przedsiębiorstw jest skoncentrowana w dużych miastach – centrach regionu. Polityka rozwoju regionalnego spełnia dwa podstawowe cele: podniesienia konkurencyjności regionu i wyrównania dysproporcji rozwojowych między regionami [Bąk, Grabowski i in., 2001, s. 11]. Właśnie małe i średnie przedsiębiorstwa uznawane są za jeden z najlepszych sposobów aktywizacji słabiej rozwiniętych regionów.

Na Litwie w 10 okręgach (regionach) liczba MŚP jest bardzo niejednorodna. Przez dłuższy okres dominowały trzy okręgi: wileński, kowieński i kłajpedzki, w których liczba małych i średnich przedsiębiorstw była największa w porównaniu do pozostałych okręgów (wykres 5).

Warto odnotować, że jedynie w okręgu wileńskim w badanych latach odsetek MŚP wzrastał. W pozostałych okręgach odsetek małych i średnich przedsiębiorstw zostawał bez zmian lub nieznacznie malał.

Wykres 5. Odsetek działających MŚP w okręgach Litwy w latach 2007, 2009, 2012 (% od ogółu MŚP Litwy w badanym roku)

Źródło: Departamentu Statystyki Litwy [15.10.2012].

Zróźnicowanie struktury branżowej w okręgach obrazuje poniższa tabela 2. W każdym okręgu najwięcej małych i średnich przedsiębiorstw należy do sekcji handel i naprawy, transport i ochrona, przetwórstwo przemysłowe.

Tabela 2. Odsetek działających MŚP wg sekcji w okręgach Litwy w 2010 roku (% od ogółu MŚP w danym okręgu)

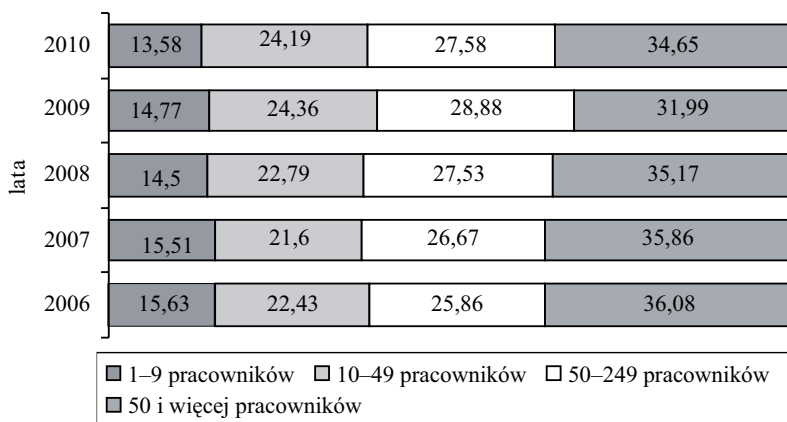
Sektory gospodarki	Okręgi Litwy									
	Olicki	Kowieński	Klajpedzki	Mariampolski	Poniewieski	Szawelski	Tauroski	Telszański	Uciański	Wileński
Przetwórstwo przemysłowe	12,5	12,0	10,2	11,1	14,0	13,2	13,1	10,9	12,9	7,6
Budownictwo	9,3	9,3	10,9	5,3	7,3	8,7	6,0	12,0	11,8	9,6
Handel i naprawy	34,6	35,6	29,1	42,3	39,1	36,6	43,4	36,6	33,2	31,1
Transport i magazynowanie	12,4	8,1	14,3	12,4	10,0	10,9	12,3	11,3	9,9	7,8
Hotele, restauracje	4,9	4,8	6,0	4,1	5,4	3,9	4,9	4,1	5,6	4,2
Pośrednictwo finansowe	0,7	1,0	0,8	0,6	0,3	0,9	0,8	0,6	0,4	1,4
Obsługa nieruchomości	4,4	5,3	6,5	3,4	4,0	3,7	2,1	4,2	3,0	6,1
Edukacja	0,4	0,6	0,6	1,0	0,5	0,5	0,4	0,6	0,7	0,9
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	2,6	2,9	2,1	3,5	2,4	2,1	3,0	2,5	2,0	2,1

Źródło: Departament Statystyki Litwy [19.10.2012].

W najlepiej rozwiniętych okręgach (wileńskim, kowieńskim i klajpedzkim) przedsiębiorstwa działające w handlu i naprawie stanowią od ok. 36% do 29% ogółu MŚP. Znaczący odsetek małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność w dziedzinie przemysłu przetwórczego koncentruje się w okręgu poniewieskim (14% ogółu) oraz okręgach szawelskim i tauroskim (po ok. 13%). Firmy budowlane natomiast mają znaczący udział w okręgach telszańskim i uciańskim – po ok. 12% ogółu.

3. Sytuacja finansowa sektora MŚP

Ogólna sytuacja gospodarcza litewskich przedsiębiorstw w latach 2006–2010 była zróżnicowana. Na pewno kryzys gospodarczy wpłynął na pogorszenie się sytuacji i wskaźników finansowych małych i średnich przedsiębiorstw. Analizując dane, dotyczące strony finansowej funkcjonowania MŚP, można ocenić efektywność prowadzonej działalności w tym sektorze przedsiębiorstw. Przychody przedsiębiorstw MŚP w 2010 roku tworzyły 63,92% od ogółu przychodów wszystkich przedsiębiorstw. W porównaniu do roku 2006 zmniejszyły się one o 1,43 p.p., co reprezentuje rysunek poniżej (wykres 6).

Wykres 6. Przychody przedsiębiorstw wg liczby zatrudnionych w okresie 2006–2010 (% od ogółu przychodów w badanym roku)

Źródło: Departament Statystyki Litwy [19.10.2012].

Z prezentowanych informacji wynika, że wzrost przychodów w 2010 roku miał miejsce w grupie małych i średnich przedsiębiorstw. Natomiast w przedsiębiorstwach mikro (o 2,05 p.p.) i w dużych przedsiębiorstwach (o 1,43 p.p.) przychody zmalały. W 2010 roku przychody na jedno przedsiębiorstwo w całym

sektorze przedsiębiorstw wyniosły 1,40 mln Lt. Natomiast w MŚP na jedno przedsiębiorstwo wskaźnik ten osiągnął wartość zaledwie 0,54 mln Lt.

Wkład przedsiębiorstwa sektora MŚP w tworzeniu produktu krajowego brutto wyniósł w 2004 roku 51,6% (w tym przedsiębiorstwa mikro wytworzyły 30,7%, zaś małe i średnie – 20,9%). Pomiedzy rokiem 2003 i 2004 udział MŚP w tworzeniu PKB praktycznie nie zmienił się (wzrósł o 0,5 %). W 2007 roku wkład MŚP w tworzenie PKB znacznie wzrósł – o 13 p.p. (w tym przedsiębiorstwa mikro wytworzyły 37,1%, zaś małe i średnie firmy – 27,5%). Pomiedzy rokiem 2009 i 2010 udział MŚP w tworzeniu PKB prawie się nie zmienił. Zanotowano jedynie niewielki spadek udziału średnich i dużych przedsiębiorstw na rzecz nieznacznego wzrostu przedsiębiorstw mikro i małych firm. Zmiany udziału poszczególnych wielkości przedsiębiorstw przedstawia poniższa tabela (tabela 3).

Tabela 3. Udział MŚP w tworzeniu PKB w latach 2006–2010 (w %)

Liczba pracowników	Lata				
	2006	2007	2008	2009	2010
1–9 pracowników	10,56	11,63	11,61	10,58	10,61
10–49 pracowników	23,15	22,95	23,93	22,11	23,39
50–249 pracowników	30,12	30,01	30,70	30,40	29,91
250 i więcej pracowników	36,17	35,41	33,76	36,91	36,09

Źródło: Departament Statystyki Litwy [12.10.2012].

W tabeli 4 podano dane, które pozwalają określić udział MŚP w tworzeniu PKB w ujęciu regionalnym. Największa część PKB jest tworzona przez MŚP w okręgu wileńskim (41,6%), kowieńskim (20,4%) i kłajpedzkim (12,6%); są to najbardziej dynamicznie rozwijające się okręgi. Wpływa na to wysoki poziom rozwiniętej infrastruktury przedsiębiorstw oraz otoczenia naukowo-technologicznego. W tych okręgach są największe miasta, a więc zasoby siły roboczej i kapitału. Inne okręgi mają bardzo niski udział w tworzeniu PKB przez MŚP danego okręgu. Przyczyną takiej sytuacji jest większy udział w tych okręgach przedsiębiorstw prowadzących działalność w sektorze rolnictwa, za czym idzie słaby wzrost gospodarczy oraz niski udział w krajowym PKB.

Podane powyżej dane statystyczne pozwalają wnioskować, że chociaż małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią trzon przedsiębiorczości w okręgach Litwy, to jednak zróżnicowanie regionalne jest bardzo duże. Ważnym zadaniem każdego regionu jest pobudzenie przedsiębiorczości, wykorzystującej lokalne zasoby kapitału i siły roboczej. A więc podstawowym elementem przedsiębiorczości i zarazem źródłem osiągnięcia przewagi konkurencyjnej jest innowacyjność. Tutaj innowacyjność należy traktować jako instrument zwiększający konkurencyjność i przedsiębiorczość regionów (okręgów). Dalsza część opracowania zostanie po-

święcona omówieniu innowacyjności przedsiębiorstw w ujęciu regionalnym i krajowym.

Tabela 4. Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB wg okręgów (w mln Lt i w %)

Okręgi	PKB, w mln Lt					Udział MŚP okręgu w PKB ogółem, %
	Liczba pracowników				Ogółem	
	1–9 pracowników	10–49 pracowników	50–249 pracowników	250 i więcej pracowników		
Olicki	104,7	218,9	305,6	157,1	786,3	3,0
Kowieński	704,9	1547,7	2086,3	1916,5	6255,4	20,4
Kłajpedzki	430,3	819,7	1434,2	1162,7	3846,9	12,6
Mariampolski	87,2	216,8	298,1	126,2	728,3	2,8
Poniewieski	151,2	417,6	557,0	425,5	1551,3	5,3
Szawelski	210,4	512,5	734,4	244,1	1701,5	6,9
Tauroski	61,9	128,3	196,2	22,9	409,3	1,8
Telszański	112,3	222,5	363,7	929,5	1628,0	3,3
Uciański	59,7	162,7	241,2	305,3	768,9	2,2
Wileński	1601,2	3520,8	3717,8	6697,4	15537,3	41,6
Ogółem	3523,7	7767,7	9934,7	11987,1	33213,2	100

Źródło: Departament Statystyki Litwy [15.10.2012].

4. Innowacyjność MŚP – perspektywa rozwoju regionu

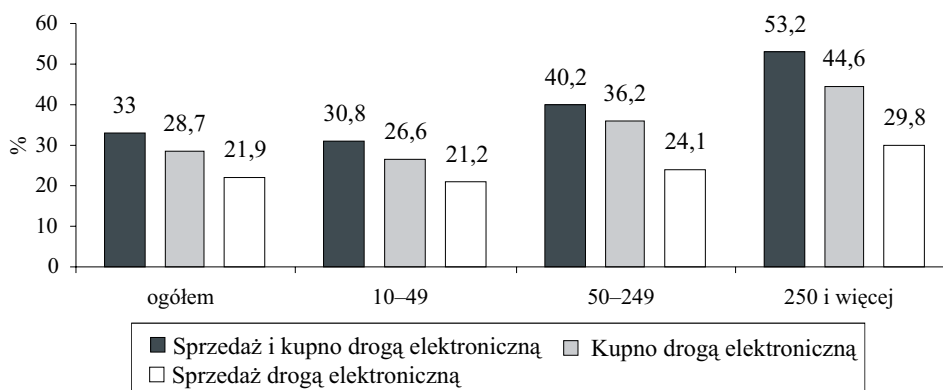
Innowacyjność przedsiębiorstwa jest jednym z głównych czynników konkurencyjności. Przedsiębiorstwo, które zostało powołane do istnienia w określonym celu, funkcjonuje i działa w konkretnych warunkach swego otoczenia, pozostając z nim w bezustannej interakcji [Haffer, 2008, s. 95]. A zatem przedsiębiorstwa muszą opierać swoją działalność na innowacyjności, aby móc konkurować na rynku. Za przedsiębiorstwa innowacyjne można uznać takie, które wdrażają innowacje (produktowe, procesowe, marketingowe). Podstawowym wyzwaniem dla małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach komercjalizacji technologii i nasilającej się konkurencji jest zorientowanie na innowacje i spełnienie poniższych kryteriów [Strużycki, 2008, s. 135]:

- prowadzenie w szerokim zakresie prac badawczo-rozwojowych;
- przeznaczenie na działalność innowacyjną stosunkowo wysokich nakładów finansowych;
- systematyczne wdrażanie nowych rozwiązań naukowo-technicznych;
- stałe wprowadzanie innowacji na rynek;

– wykorzystywanie nowości (wyrobów i technologii).

Analiza dostępnych danych pozwala twierdzić, iż wykorzystywanie technologii informacyjnych przez przedsiębiorstwa na Litwie jest mocno skorelowane z wielkością przedsiębiorstwa. Największy odsetek przedsiębiorstw posiadających infrastrukturę technologii informacyjnych (TI) należy do dużych firm, zatrudniających powyżej 250 pracowników. Drugie miejsce zajmują średnie przedsiębiorstwa, zatrudniające ponad 50 pracowników, oraz małe przedsiębiorstwa, zatrudniające ponad 10 pracowników. Najgorzej wskaźnik ten wygląda w przypadku przedsiębiorstw mikro (1–9 zatrudnionych). W 2010 roku 100% ogółu dużych przedsiębiorstw, 99,5% ogółu średnich przedsiębiorstw oraz 96,2% ogółu małych przedsiębiorstw wykorzystywało komputer. W porównaniu do wcześniejszych lat jedynie małe przedsiębiorstwa zostają znacznie w tyle – np. w 2007 roku tylko 88,5% ogółu średnich przedsiębiorstw korzystało z komputera.

Korzystanie z elektronicznej usługi – handlu, jest pewną formą innowacyjnego narzędzia. Na wykresie 7 przedstawiono sytuację elektronicznego handlu w małych, średnich i dużych przedsiębiorstwach litewskich. Warto zauważyć, że przedsiębiorstwa częściej dokonują zakupu drogą elektroniczną, niż sprzedają. Najprawdopodobniej jest to związane z brakiem odpowiedniej strony internetowej, dającej możliwość dokonania takiego zakupu.

Wykres 7. Odsetek przedsiębiorstw litewskich zajmujących się handlem elektronicznym według wielkości przedsiębiorstwa w 2010 roku (% od ogółu obrotów przedsiębiorstw w danej grupie)

Źródło: Departament Statystyki Litwy [15.10.2012].

Departament Statystyki Litwy (DSL) co dwa lata publikuje badania innowacyjności litewskich przedsiębiorstw pt. *Rozwój działalności innowacyjnej*. W oparciu o te informacje można dokonać analizy stanu innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw na Litwie w okresie 2002–2010.

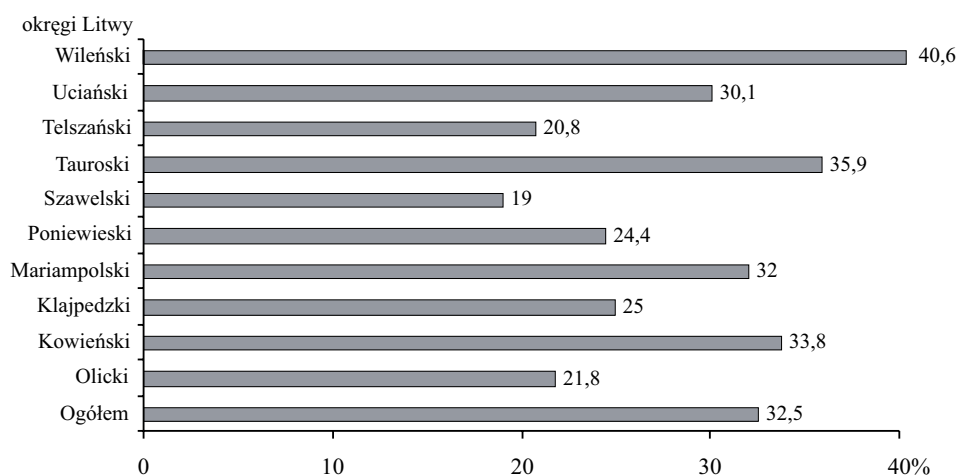
Tabela 5. Litewskie innowacyjne przedsiębiorstwa według zatrudnienia, % ogółu przedsiębiorstw

Lata	Liczba pracowników			Ogółem
	10–49	50–249	250+	
2002–2004	27,7	47,8	71,6	33,5
2004–2006	32,1	51,2	70,7	34,8
2006–2008	24,2	41,4	62,8	28,8
2008–2010	27,9	43,1	69,6	32,5

Źródło: Departament Statystyki Litwy [15.10.2012].

W okresie 2002–2004 udział aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw ukształtował się na poziomie 33,5% od ogółu przedsiębiorstw. Jednak w okresie 2008–2010 liczba innowacyjnych przedsiębiorstw nieznacznie zmalała – o 1 p.p. Warto odnotować, że w badanym okresie 2008–2010 odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw wzrósł w każdej grupie: małych (o 3,7 p.p.), średnich (o 1,7 p.p.) i dużych (o 5,8 p.p.). Wprowadzenie innowacji produktowych w okresie 2008–2010 zmalało o 1,1 p.p. w porównaniu do okresu 2002–2004. Wpływ na to miało zmniejszenie się tego typu innowacji w średnich przedsiębiorstwach (o 5,9 p.p.).

Jak wygląda sytuacja innowacyjnych przedsiębiorstw w okręgach, prezentuje wykres 8.

Wykres 8. Odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw litewskich w okręgach w okresie 2008–2010 (% od ogółu przedsiębiorstw w danym okręgu)

Źródło: Departament Statystyki Litwy [15.10.2012].

Warto zauważyć, że innowacyjne przedsiębiorstwa dominują w okręgach: wileńskim (40,6%), tauroskim (35,9%) i kowieńskim (33,8%). Natomiast w okręgu kłajpedzkim odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw stanowi 25% od ogółu przedsiębiorstw w tym okręgu. Innowatorami w technologii w okresie 2008–2010 są przedsiębiorstwa z okręgów: wileńskiego (26,6%), mariampolskiego (22,5%) i tauroskiego (22,1%). Najgorzej prezentuje się sytuacja w okręgu olickim, gdzie zaledwie 8,9% zaliczono do grona innowacyjnych. W badanym okresie innowatorami w marketingu są przedsiębiorstwa z następujących okręgów: kowieńskiego (15%), wileńskiego (14%), tauroskiego (13,8%) i uciańskiego (13,1%). Na ostatnim miejscu znalazł się okręg telszański (3,7%). Informacje te nasuwają wniosek, iż ma miejsce pewna zależność pomiędzy tworzonym PKB w regionie a działającą liczbą innowacyjnych przedsiębiorstw.

Podsumowanie

Zaprezentowane w tym artykule dane statystyczne nasuwają kilka wniosków. Istnieje ścisła zależność między sektorem przedsiębiorstw a rozwojem regionu, w danym przypadku okręgów Litwy. Z jednej strony rozwój przedsiębiorstwa jest uwarunkowany poziomem rozwoju regionalnego. Z drugiej natomiast to podmioty gospodarcze kreują obraz tego regionu. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią najliczniejszą grupę przedsiębiorstw litewskich, nie tylko ogółem, ale i w okręgach. Nasuwa się kolejny wniosek, że wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw jest najlepszym sposobem aktywizacji słabiej rozwiniętych regionów.

Odnotować także należy, iż największa część PKB jest utworzona przez MŚP w okręgu wileńskim (41,6%), kowieńskim (20,4%) i kłajpedzkim (12,6%). Również liczba innowacyjnych przedsiębiorstw jest największa w tych okręgach, oprócz okręgu kłajpedzkiego, gdzie ten odsetek jest znacznie mniejszy.

Wspieranie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw powinno znaleźć odzwierciedlenie w podejmowanych działaniach państwa i władz lokalnych. A zatem tworzenie przewagi konkurencyjnej to proces ciągły, na który składają się innowacyjne przedsięwzięcia, pozwalające rozwijać się przedsiębiorstwu. Ma to istotny wpływ na rozwój regionu, w którym działają i rozwijają się małe i średnie przedsiębiorstwa.

Analizowane dane w niniejszym opracowaniu skłaniają do głębszych rozmyślań i przeprowadzenia badań, w celu wyjaśnienia relacji MŚP i innowacyjności w rozwoju regionu. Zapewne może to być przedmiotem kolejnych rozważań.

Bibliografia

- Bąk M., Grabowski M. i in., 2001, *Małe i średnie przedsiębiorstwa a rozwój regionalny*, Wydawnictwo Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Budzyńska A., Duszczyk M. i in., 2002, *Strategia Lizbońska: droga do sukcesu zjednoczonej Europy*, Departament Analiz Ekonomicznych i Społecznych, Warszawa.
- Departament Statystyki Litwy, 2012, <http://www.stat.gov.lt/> [dostęp: 5.10.2012–4.11.2012].
- Drab-Kurowska A., Sokół A., 2010, *Małe i średnie przedsiębiorstwa wobec wyzwań rozwoju technologii XXI wieku*, Wydawnictwo CeDEWu, Warszawa.
- Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa, 2010, nr 8(727), Wydawnictwo Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle, Warszawa.
- Gospodarka Narodowa, 2003, nr 5–6, Wydawnictwo Szkoła Główna Handlowa, Warszawa.
- Gosse T.G., 2007, *Innowacyjna gospodarka na peryferiach*, Wydawnictwo Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Haffer R., Haffer R., 2008, *Aktywność innowacyjna małych i średnich przedsiębiorstw Pomorza i Kujaw*, Wydawnictwo Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Kryk B., Piech K., 2009, *Innowacyjność w skali makro i mikro*, Wydawnictwo Instytutu Wiedzy i Innowacji, Warszawa.
- Misiunas A., 2008, *Raport o wpływie przedsiębiorczości na rozwój gospodarczy państwa*, Departament Statystyki Litwy, Wilno.
- Nowakowska A., Przygodzki Z. i in., 2011, *Region w gospodarce opartej na wiedzy*, Wydawnictwo DIFIN, Warszawa.
- Piech K., Pangsy-Kania S., 2008, *Innowacyjność w Polsce w ujęciu regionalnym*, Wydawnictwo Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa.
- Strużycki M., 2008, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w świetle strategii lizbońskiej*, Wydawnictwo Szkoła Główna Handlowa, Warszawa.
- Strużycki M., 2011, *Przedsiębiorstwo, Region, Rozwój*, Wydawnictwo DIFIN, Warszawa.
- Ustawa RL o małych i średnich przedsiębiorstwach, http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/invega/teises_aktai/SVV_pletros_istatymas.pdf [dostęp: 14.10.2012].
- Vilejkis J., Baležentis A., 2010, *Problemy i perspektywy rozwoju MŚP Litwy*, Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, nr 20(1), Wilno.